

1. Update ontwikkelingen OPeRA

1.a Bestuurlijk overleg 13 juni 2018

Fred Weerman doet verslag van het bestuurlijk overleg van 13 juni jl. Er is gesproken over de organisatie van OPeRA, het advies leraar van de toekomst en het evaluatierapport over Bètapartners. De bestuurders zijn het eens met het voorstel dat OPeRA een licht netwerk blijft en zijn enthousiast over het advies leraar van de toekomst. Uit de evaluatie van Bètapartners blijkt dat het netwerk veel heeft bereikt maar dat de relevantie voor de universiteiten evidenter is dan voor de hogescholen. De ho bestuurders wachten het advies van de regiegroep OPeRA over de evaluatie af en bespreken vervolgens binnen hun eigen instelling of ze hun financiële bijdrage aan Bètapartners continueren.

1.b Organisatie OPeRA

Het OPeRA netwerk is gericht op het bespreken van gemeenschappelijke thema's en het samen zoeken naar oplossingen. Bij specifieke vragen/thema's worden ad hoc werkgroepen ingesteld met vertegenwoordigers van vo en ho. De ho-instellingen financieren de organisatie OPeRA, scholen hoeven geen lidmaatschapsbijdrage te betalen. De schoolleidersbijeenkomsten veranderen in netwerkbijeenkomsten, waar ook niet-schoolleiders welkom zijn. Vanaf november 2018 zal deelname aan de OPeRA bijeenkomsten beperkt worden tot die scholen en instellingen die de intentieverklaring ondertekenen. De OPeRA-website wordt ingericht als etalage en loket voor wat er al aan vo-ho samenwerking bestaat.

1.c Kalender 2018-2019

Komen jaar worden een conferentie en drie netwerkbijeenkomsten gehouden. De conferentie staat gepland op 11 oktober as, bij Inholland in Haarlem. Het thema voor de conferentie is: Succesvol leren en studeren. De thema's voor de netwerkbijeenkomsten zijn:

- Studiesucces leerlingen en studenten;
- Leven lang leren/loopbaanontwikkeling;
- Nieuwe curricula en doorstroomroutes.

Als onderwerpen voor workshops op de conferentie worden genoemd:

- Keuzedelen mbo-hbo;
- Kunst en technologie;
- Privacywetgeving en wat die betekent voor het werk van vo en ho bij begeleiding leerlingen;
- Strategie lerarenopleidingen;
- Aansluitprogramma's.

Mareanne Karssen mailt de aanwezigen de opbouw van het programma. Suggesties voor andere workshopthema's kunnen aan haar gemaïld worden (m.karssen@vu.nl).

2. Leraar van de Toekomst

Sandra Niemeijer presenteert het eindadvies leraar van de toekomst. De kern van het advies van de werkgroep is:

- geef beginnende docenten meteen een aanstelling, een salaris en leidt ze op;
- laat beginnende docenten bij verschillende soorten scholen werken, zodat ze kunnen ervaren welk onderwijstype het beste bij ze past.

De zaal is zeer te spreken over het advies en geeft de werkgroep een applaus. Belangrijke vraag is: hoe gaan we nu verder?

Voorgestelde acties:

- Agendeer het thema in alle opleidingsscholen en betrek hen bij pilots;
- Huib de Jong (HvA) wil het de notitie agenderen bij de Stuurgroep Amsterdamse onderwijsopgaven en gebruik maken van de mogelijkheden die Amsterdam biedt. Het idee is om de pilot bij een aantal scholen uit te voeren;
- Het versoepelen van de toegangseisen is misschien lastiger, hoewel de lerarenopleidingen daar wel de nodige ruimte hebben. Maar let op: het gaat om het verlagen van de *instroomeisen*, en niet om het verlagen van de *uitstroomeisen*. Deficiënties moeten hoe dan ook weggewerkt worden. Bij een opleiding die langer loopt (zoals in de pilot 4 jaar), is het makkelijker om die deficiënties ook daadwerkelijk weg te werken.

3. Thema Studiekeuze

3.a Presentatie vo en ho

Robin Mobron, decaan Keizer Karel College en Linda Jacobs, relatiebeheerder vo van Inholland, presenteren hun ervaringen met en dilemma's rond studiekeuzebegeleiding. De studiekeuzeproblematiek van leerlingen betreft onder andere:

- Moeite om een keuze te maken; komt voort uit een angst voor keuzes;
- Overvloed aan informatie;
- Vervelende keuzetesten.

De deelnemers uit het vo herkennen de verhalen van Robin en Linda. Ouders spelen een grote rol bij studiekeuze. Beslissingsstijlen van leerlingen zijn ook verschillend, sommige hebben veel informatie nodig, anderen beslissen op basis van gevoel of emotie.

3.b Uitkomst groepsdiscussies

Leren kiezen

Leerlingen zouden vroeger moeten beginnen met leren kiezen. Keuzes maken is een proces dat je moet leren. Binnen de school zijn verschillende activiteiten en mogelijkheden om scholieren langzaam kennis te laten maken met het nemen van keuzes. Dat kan al klein beginnen, bij de keuze van onderwerpen voor een project bijvoorbeeld. Het is ook goed om de nadruk te leggen op het

jezelf leren kennen: wat past er bij je persoonlijkheid, wat voor type moet je zijn om ..., wat kan je goed, wat vind je leuk? Dat is belangrijker dan voorlichting over opleidingen, vakken, etc. Het is belangrijk dat leerlingen hier zelf vorm aan kunnen geven: leiderschap van leerlingen. De druk kan ook verminderen door keuzes eerst heel breed in te schieten (met veel opleidingen/mogelijkheden) en die langzaam terug te voeren naar behapbare keuzes.

Profielkeuze

De profielkeuze is een zeer belangrijk moment waarin het keuzeproces en de gevolgen van de keuze volop aandacht zouden moeten krijgen. De trend is een profiel te kiezen dat alle opties openhoudt. Maar dat hoeft niet altijd de meest passende keuze te zijn en kan zelfs belemmerend werken. De rol van de ouders bij profielkeuze en studiekeuze is heel groot. Veel ouders stimuleren hun kinderen om een bètaprofiel te kiezen zodat alle keuzes nog openliggen. Wij kunnen ook ouders beïnvloeden door te laten zien wat een passende keuze wél kan opleveren. We zouden de profielkeuze en/of het profielwerkstuk kunnen aangrijpen om leerlingen te leren kiezen, aandacht te besteden aan hun persoonlijke ontwikkeling en kennis te laten maken met het ho.

Begeleiding

Als angst om te kiezen een grote rol speelt, is begeleiding binnen het vo heel belangrijk. Dat is een persoonlijke en veilige omgeving. Helaas is de begeleiding die het vo kan bieden vaak te afhankelijk van beperkte mankracht. Begeleiding zou gericht moeten zijn op: just-in-time (wanneer is de leerling ontvankelijk), vooral gericht op het gesprek over de volgende stap. De wegduwers zijn een speciale categorie. Moet je die kost wat kost een keuze laten maken? Zo ja, wat werkt dan? Individuele aandacht werkt goed. Individuele gesprekken bieden de mogelijkheid om niet alleen te praten over keuzes, maar ook meer persoonlijk het gesprek te voeren over de persoon achter de scholier of student. Wat meer levenservaring is ook belangrijk; hoe jonger een scholier is, hoe moeilijker het lijkt om keuzes te maken door gebrek aan ervaring. LOB is steeds belangrijker geworden en recent in het inspectiekader opgenomen.

Buitenwereld

Het is belangrijk leerlingen in contact te brengen met de buitenwereld, bijvoorbeeld door ze inhoudelijke opdrachten bij bedrijven te laten doen. Zo krijgen ze een beter beeld van wat er allemaal mogelijk is, leerlingen kennen meestal slechts enkele beroepen. Het vo wil graag meer contact met het vervolgonderwijs. Het vo investeert zelf in het po bijvoorbeeld door schoolbezoeken aan toeleverende basisscholen af te leggen. Dit zou het ho ook kunnen doen.

Buddy systeem

Een buddy systeem zou uitkomst kunnen bieden. Oud-leerlingen zijn vaak goede verbinders tussen vo en ho; zij kunnen veel informatie geven over hoe het daadwerkelijk eraan toe gaat op een hogeschool of universiteit. De student wordt dan niet ingezet als adviseur, maar als iemand die een tijdje met je meewandelt tijdens het proces. Vraag hierbij is hoe het organiseerbaar blijft? Bij het Pre-University College geven studenten profielkeuzevoorlichting. De student vertelt over zijn eigen keuzeproces, wat vaak heel verhelderend is voor leerlingen: het is voor de meeste mensen een kronkelig proces.

Tussenjaar

Een tussenjaar wordt gezien als een mogelijkheid voor jonge mensen om zich beter te oriënteren. Er is dan tijd om goed na te denken over wat je wilt. Daar staat tegenover dat veel jongeren na een tussenjaar nog niet weten wat ze willen.

Voorlichting

Studiekeuzewebsites zoals bijvoorbeeld Studiekeuze 123 laten zien dat er heel veel opleidingen zijn. Dat maakt het er niet makkelijker op voor leerlingen. Ze kiezen vaak voor een brede bachelor om hun keuze uit te stellen. Het ho zou niet ongestructureerd het hele palet aan opleidingen moeten tonen, maar meer algemenere informatie geordend naar bijvoorbeeld thema of interessegebied. De Universiteit Leiden heeft een tour van speciale disciplinaire lezingen op scholen. Leerlingen kunnen hierdoor geraakt worden, ook al is het helemaal niet hun interessegebied, meer als eyeopener van wat er ook allemaal mogelijk is. Daarna kun je hier met leerlingen het gesprek over voeren, wat betekent dit voor jou? De voorlichtingsactiviteiten zouden náást informatieoverdracht (hoe reëel ook, het wordt altijd als reclame gezien) meer ervaringsgericht moeten zijn. Denk aan: masterclass, gezamenlijke opdrachten, en de ervaringen van zittende studenten delen. Of aan proefstuderen, dat is heel effectief voor leerlingen en hun ouders.

Inzetten van docenten

Het is belangrijk dat vo-docenten ook beter zicht krijgen op welke opleidingen er allemaal bestaan. We zouden dit samen kunnen organiseren, als onderdeel van een LOB-plan van een school. Dat kan bijvoorbeeld door het gezamenlijk ontwikkelen en geven van masterclasses door vo en ho docenten. Dat werkt als haakje voor informatie over ho-opleidingen richting vo-docenten.

Hoe erg is uitval?

Er is veel uitval in het hbo (tot wel 50%) en WO tegen de 30%). Het gaat niet alleen om uitval van studenten die de opleiding niet aankunnen; bij de AHK worden studenten geselecteerd, waarvan een deel toch uitvalt omdat de studie niet biedt wat ze ervan verwachtten. Het is belangrijk dat studenten zich welkom voelen in het ho. Opleidingen moeten werken aan de binding met hun studenten. Belangrijk is om studenten te leren om een opleiding gewoon af te maken, ook al is niet alles leuk. Anderzijds: als je er na een jaar achter komt dat de opleiding niet bij je past, hoeft dat geen weggegooid jaar te zijn. Je steekt altijd iets op, waar je later profijt van hebt.

3.c Rol voor OPeRA?

- Kiezen is gedrag, waarbij angst een grote rol speelt. Alle huidige methoden en programma's werken zelden voor de doelgroep. Het is vooral (bij herhaling) het gesprek met de leerling dat werkt.
- Kiezen is een vaardigheid, maar we moeten de studiekeuze zelf niet te zeer problematiseren. De leerling/student moet eraan toe zijn en ontvankelijk voor zijn. Aandacht voor leren kiezen kan op vele manieren. Via OPeRA kunnen we samen

verschillende mogelijkheden om leerlingen te leren kiezen doordenken en er verder samen aan werken.

- Er is behoefte om de uitwisseling van kennis te intensiveren; meer contact tussen decanen en ho instellingen. Het doel is om de 'aansluit-gap' te dichten tussen vo en ho. De overgang is nu erg groot.

Wie moeten dan bij elkaar komen? Vanuit het vo teamleiders, decanen en docenten/mentoren die binnen het LOB actief zijn. Vanuit het ho in ieder geval de mensen van marketing, maar ook van de aansluitprogramma's. We moeten ook de docenten meenemen. Betere gesprekken met leerlingen voeren over wat hen interesseert en waar ze goed in zijn, past goed bij de docent van de toekomst.

- Er is behoefte aan meer leerling-activiteiten. Bijvoorbeeld profielwerkstuk begeleiding: dat is vaak effectiever dan LOB-activiteiten. Het ho kan daarvoor studenten inzetten.
- Zou OPeRA niet vooral over het moment vlak voor en na het diploma moeten gaan? Velen nemen eerst een tussenjaar, of starten ondanks angst en twijfel en stoppen heel snel: die groep is juist het moeilijkst bereikbaar. Met wie zouden zij in gesprek kunnen en hoe bereiken we die? UvA, HvA en VU zetten al in op gerichte begeleiding van studenten die zich heroriënteren. Is er een rol voor het vo?

Afgesproken wordt dat de regiegroep OPeRA met een voorstel komt hoe het thema "leren kiezen en studiekeuzebegeleiding" verder in OPeRA verband uitgewerkt kan worden.